

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра педіатрії

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

Едуард БУРЯЧКІВСЬКИЙ

" 01 " _____ вересня _____ 2025 р

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПЕДІАТРІЯ»

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Галузь знань: 22 «Охорона здоров'я»

Спеціальність: 222 «Медицина»

Освітньо-професійна програма: Медицина

1. Опис навчальної дисципліни:

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Загальна кількість:	Галузь знань	<i>Денна форма навчання</i>
Кредитів: 2,5	22 «Охорона здоров'я»	<i>Обов'язкова дисципліна</i>
Годин: 75	Спеціальність	<i>Рік підготовки: 5</i>
Змістових модулів: 3	222 «Медицина»	<i>Семестри IX – X</i>
	Рівень вищої освіти	<i>Лекції (10 год.)</i>
	другий (магістерський)	<i>Семінарські (0 год.)</i>
		<i>Практичні (40 год.)</i>
		<i>Лабораторні (0 год.)</i>
		<i>Самостійна робота (25 год.)</i>
		<i>у т.ч. індивідуальні завдання</i>
		<i>Форма підсумкового контролю – диференційований залік</i>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни, компетентності, програмні результати навчання.

Мета: Опанування здобувачем вищої освіти знань і формування елементів професійних компетентностей в галузі педіатрії, підрозділів: неонатології, дитячої ендокринології, дитячої гематології та удосконалення навичок і компетентностей, набутих при вивченні попередніх дисциплін

Завдання:

1. Формування вмінь та навичок та професійних компетентностей з неонатології, дитячої ендокринології, дитячої гематології.

2. Удосконалення навичок опитування, обґрунтування клінічного діагнозу, складання плану лабораторних та інструментальних досліджень при неонатальних, ендокринних та гематологічних захворювань у дітей.

3. Опанування вмінням визначати тактику лікування та профілактики неонатальних, ендокринних та гематологічних захворювань у дітей.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

Інтегральних (ІК)

ІК – Здатність розв'язувати типові та складні задачі, у тому числі дослідницького та інноваційного характеру у сфері медицини. Здатність продовжувати навчання з високим ступенем автономії

Загальних (ЗК):

- ЗК1 – Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК3 – Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК4 – Знання та розуміння предметної галузі та розуміння професійної діяльності.
- ЗК5 – Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- ЗК6 – Здатність приймати обґрунтовані рішення.
- ЗК7 – Здатність працювати в команді
- ЗК8 – Здатність до міжособистої взаємодії.
- ЗК11 – Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел
- ЗК12 – Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків

- ЗК13 – Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем
- Спеціальних (СК):**
- СК1 – Здатність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані.
- СК2 – Здатність до визначення необхідного переліку лабораторних та інструментальних досліджень та оцінки їх результатів.
- СК3 – Здатність до встановлення попереднього та клінічного діагнозу захворювання.
- СК5 – Здатність до визначення характеру харчування при лікуванні та профілактиці захворювань
- СК6 – Здатність до визначення принципів та характеру лікування та профілактики захворювань
- СК7 – Здатність до діагностування невідкладних станів
- СК8 – Здатність до визначення тактики та надання екстреної медичної допомоги.
- СК10 – Здатність до виконання медичних маніпуляцій.
- СК11 – Здатність розв'язувати медичні проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності, включаючи систему раннього втручання.
- СК13 – Здатність до проведення санітарно-гігієнічних та профілактичних заходів.
- СК16 – Здатність до ведення медичної документації, в тому числі електронних форм
- СК24 – Дотримання етичних принципів при роботі з пацієнтами, лабораторними тваринами
- СК26 – Здатність визначати тактику ведення осіб, що підлягають диспансерному нагляду.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН1 Мати ґрунтовні знання із структури професійної діяльності. Вміти здійснювати професійну діяльність, що потребує оновлення та інтеграції знань. Нести відповідальність за професійний розвиток, здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності.

ПРН2 Розуміння та знання фундаментальних і клінічних біомедичних наук, на рівні достатньому для вирішення професійних задач у сфері охорони здоров'я

ПРН3 Спеціалізовані концептуальні знання, що включають наукові здобутки у сфері охорони здоров'я і є основою для проведення досліджень, критичне осмислення проблем у сфері медицини та дотичних до неї міждисциплінарних проблем, включаючи систему раннього втручання.

ПРН4 Виділяти та ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми (за списком 1); за стандартними методиками, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані огляду хворого, знання про людину, її органи та системи, встановлювати попередній клінічний діагноз захворювання (за списком 2)

ПРН5 Збирати скарги, анамнез життя та захворювання, оцінювати психомоторний та фізичний розвиток пацієнта, стан органів та систем організму, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень оцінювати інформацію щодо діагнозу (за списком 4), враховуючи вік пацієнта

ПРН6 Встановлювати остаточний клінічний діагноз шляхом прийняття обґрунтованого рішення та аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики, дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, під контролем лікаря-керівника в умовах закладу охорони здоров'я (за списком 2).

ПРН7 Призначати та аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження (лабораторні, функціональні та/або інструментальні) (за списком 4), пацієнтів із захворюваннями органів і систем організму для проведення диференційної діагностики захворювань (за списком 2).

ПРН8 Визначити головний клінічний синдром або симптом, яким обумовлена тяжкість стану потерпілого/постраждалого (за списком 3) шляхом прийняття обґрунтованого

рішення стану людини за будь-яких обставин (в умовах закладу охорони здоров'я, за його межами) у т.ч. в умовах надзвичайної ситуації та бойових дій, в польових умовах, в умовах нестачі інформації та обмеженого часу.

ПРН9 Визначати характер та принципи лікування хворих (консервативне, оперативне) із захворюваннями (за списком 2), враховуючи вік пацієнта, в умовах закладу охорони здоров'я, за його межами та на етапах медичної евакуації, в т.ч. у польових умовах, на підставі попереднього клінічного діагнозу, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами, у разі необхідності розширення стандартної схеми вміння обґрунтувати персоніфіковані рекомендації під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи.

ПРН10 Визначати необхідний режим праці, відпочинку та харчування на підставі заключного клінічного діагнозу, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.

ПРН12 Проводити оцінку загального стану новонародженої дитини шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм.

ПРН13 Проводити оцінку та моніторинг фізичного та психомоторного розвитку дитини, надавати рекомендації з вигодовування та особливостей харчування залежно від віку, організувати проведення профілактичних щеплень за календарем.

ПРН14 Визначати тактику та надавати екстрену медичної допомогу при невідкладних станах (за списком 3) в умовах обмеженого часу згідно з існуючими клінічними протоколами та стандартами лікування.

ПРН17 Виконувати медичні маніпуляції (за списком 5) в умовах лікувального закладу, вдома або на виробництві на підставі попереднього клінічного діагнозу та/або показників стану пацієнта шляхом прийняття обґрунтованого рішення, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм.

ПРН18. Визначати стан функціонування та обмежень життєдіяльності особи та тривалість непрацездатності з оформленням відповідних документів, в умовах закладу охорони здоров'я на підставі даних про захворювання та його перебіг, особливості професійної діяльності людини, тощо. Вести медичну документацію щодо пацієнта та контингенту населення на підставі нормативних документів.

ПРН21 Відшукувати необхідну інформацію у професійній літературі та базах даних інших джерелах, аналізувати, оцінювати та застосовувати цю інформацію.

ПРН29. Планувати, організувати та проводити заходи зі специфічної профілактики інфекційних захворювань, в тому числі згідно з Національним календарем профілактичних щеплень, як обов'язкових так і рекомендованих. Управляти залишками вакцин, організувати додаткові вакцинальні кампанії, у т.ч. заходи з імунопрофілактики.

ПРН30 Визначати тактику ведення осіб, що підлягають диспансерному нагляду (діти, вагітні, працівники, професії яких передбачають обов'язковий диспансерний огляд).

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

Знати: Етіологію, патогенез, клініку, діагностику, диференційну діагностику, лікування, профілактику неонатальних, ендокринних, гематологічних захворювань у дітей.

Вміти:

- Спілкуватися з дитиною та її батьками, збирати скарги, анамнез життя та захворювання.
- Оцінювати фізичний та психомоторний розвиток дітей надавати рекомендації з вигодовування та особливостей харчування залежно від віку.
- Проводити клінічне обстеження дітей різного віку за стандартними методиками.
- Аналізувати результати лабораторних, функціональних та інструментальних досліджень.
- Проводити диференційну діагностику та обґрунтовувати клінічний діагноз.

- Визначати тактику та надавати екстрену медичної допомогу при невідкладних станах у дітей.
- Визначати характер та принципи лікування хворих дітей на підставі попереднього клінічного діагнозу, дотримуючись відповідних етичних та юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.
- Виконувати медичні маніпуляції (за списком 5) при неонатальних, ендокринних та гематологічних захворюваннях у дітей.
- Вести медичну документацію при поширених захворюваннях у дітей.

3. Зміст навчальної дисципліни

Неонатологія, хвороби системи крові та ендокринної системи у дітей

Змістовий модуль 1. Неонатологія

Тема 1. Організація надання неонатальної допомоги в Україні.

Організація надання неонатальної допомоги в Україні. Питання біоетики в сучасній неонатології. Медичний догляд за здоровою новонародженою дитиною. Недоношені діти. Критерії визначення недоношеності. Особливості адаптації передчасно народжених дітей. Етіологічні фактори недоношеності. Анатомо-фізіологічні особливості.

Класифікація недоношених дітей за масою тіла при народженні та співвідношенням фізичного розвитку та гестаційного віку. Оцінка морфологічної та нейро-функціональної зрілості передчасно народжених дітей (за шкалою Балард). Принципи виходжування недоношених дітей. Особливості вигодовування недоношених дітей.

Затримка внутрішньоутробного розвитку: причини, постнатальна діагностика, особливості ранньої неонатальної адаптації. Екстрена допомога при основних невідкладних станах у недоношених новонароджених: гіпотермії, дихальній недостатності, гіпоглікемії..

Тема 2. Асфіксія новонародженого. Пологова травма

Асфіксія новонародженого: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз. Первинна реанімація новонароджених. Пологова травма: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз.

Тема 3. Захворювання органів дихання Респіраторний дистрес-синдром новонароджених: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз. Пневмонія новонароджених: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз.

Тема 4. Гемолітична хвороба новонароджених (ГХН). Геморагічна хвороба новонароджених.

Гемолітична хвороба новонароджених: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз.

Геморагічна хвороба новонароджених: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз.

Тема 5. Внутрішньоутробні інфекції. Бактеріальні інфекції та сепсис новонароджених

TORCH-інфекції новонароджених: етіологія, патогенез, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз. Гнійно-запальні захворювання шкіри та підшкірно-жирової клітковини новонароджених, захворювання пупкового канатика, пупкової ранки та пупкових судин: класифікація, етіологія, патогенез, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз. Сепсис новонароджених: визначення, класифікація, етіологія, патогенез, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз.

Змістовий модуль 2. Хвороби системи крові у дітей

Тема 6. Анемії у дітей. Геморагічні захворювання у дітей

Анемії у дітей (дефіцитні, постгеморагічні, гемолітичні, внаслідок порушення гемопоезу): визначення, етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз.

Коагулопатії (гемофілія): у дітей: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз. Тромбоцитопенії (тромбоцитопенічна ідіопатична пурпура) у дітей: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз. Геморагічний васкуліт у дітей: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз. Невідкладна допомога при кровотечах у дітей.

Тема 7. Лейкемії та лімфоми у дітей.

Лейкемії у дітей: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз, паліативна допомога.

Лімфоми у дітей: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз, паліативна допомога.

Змістовий модуль 3. Хвороби ендокринної системи у дітей.

Тема 8. Цукровий діабет у дітей. Захворювання статевих залоз та наднирників у дітей. Ожиріння у дітей.

Цукровий діабет у дітей: визначення, етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз. Гострі та хронічні ускладнення цукрового діабету у дітей. Гіперглікемічна кетоацидотична та гіпоглікемічна коми у дітей: причини виникнення, патогенез, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, надання невідкладної допомоги, профілактика.

Захворювання статевих залоз (затримка та прискорення статевого розвитку, невизначена стать) та наднирників у дітей (адрено-генітальний синдром, хронічна надниркова недостатність). Етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз. Ожиріння у дітей. Визначення, етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз.

Тема 9. Захворювання щитовидної залози та гіпоталамо-гіпофізарної системи, у дітей.

Класифікація захворювань щитовидної залози у дітей. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика та прогноз дифузного токсичного зобу, гіпотиреозу, аутоімунного тиреоїдиту, ендемічного зобу у дітей. Невідкладна допомога при тиреотоксичній кризі у дітей. Захворювання гіпоталамо-гіпофізарної системи, у дітей. Етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				
		лекції	семінари	практичні	лабораторні	СРЗ
Змістовий модуль 1. Неонатологія						
Тема 1 Організація надання неонатальної допомоги в Україні. Недоношені діти. Діти	8	2	0	4	0	2

із затримкою внутрішньоутробного розвитку.						
Тема 2. Асфіксія новонародженого. Пологова травма.	6	0	0	4	0	2
Тема 3. Захворювання органів дихання у новонароджених дітей.	6	0	0	4	0	2
Тема 4. Гемолітична хвороба новонароджених (ГХН). Геморагічна хвороба новонароджених.	8	2	0	4	0	2
Тема 5. Внутрішньоутробні інфекції. Бактеріальні інфекції та сепсис новонароджених	8	2	0	4	0	2
<i>Історія хвороби новонародженого</i>	5	0	0	0	0	5
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	41	6	0	20	0	15
Змістовий модуль 2. Хвороби системи крові у дітей						
Тема 6. Анемії та геморагічні захворювання у дітей.	8	2	0	4	0	2
Тема 7. Лейкемії та лімфоми у дітей.	9	0	0	6	0	3
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	17	2	0	10	0	5
Змістовий модуль 3. Хвороби ендокринної системи у дітей						
Тема 8. Цукровий діабет у дітей. Захворювання статевих залоз та наднирників у дітей. Ожиріння у дітей	8	2	0	4	0	2
Тема 9. Захворювання щитовидної залози, гіпоталамо-гіпофізарної системи у дітей. Диференційований залік.	9	0	0	6	0	3
<i>Разом за змістовим модулем 3</i>	17	2	0	10	0	5

Усього годин	75	10	0	40	0	25
--------------	----	----	---	----	---	----

5. Теми лекційних / семінарських / практичних / лабораторних занять

5.1. Теми лекційних занять

	Тема	Кільк. годин
1.	Організація надання неонатальної допомоги в Україні. Медичний догляд за здоровою новонародженою дитиною. Недоношені діти. Особливості вигодовування та виходжування недоношених дітей. Діти із затримкою внутрішньоутробного розвитку. Екстрена допомога при основних невідкладних станах у недоношених новонароджених: гіпотермії, дихальній недостатності, гіпоглікемії. Питання біоетики в сучасній неонатології.	2
2.	Гемолітична та геморагічна хвороби новонароджених.	2
3.	Внутрішньоутробні інфекції. Бактеріальні інфекції та сепсис новонароджених	2
4.	Анемії у дітей.	2
5.	Цукровий діабет у дітей.	2
	Всього	10

5.2. Теми семінарських занять

Семінарські заняття не передбачені.

5.3. Теми практичних занять

№	Назва теми	Кіл-ть годин
1.	Практичне заняття 1. Тема 1. Організація надання неонатальної допомоги в Україні. Медичний догляд за здоровою новонародженою дитиною. Недоношені діти. Критерії визначення недоношеності. Особливості адаптації передчасно народжених дітей. Етіологічні фактори недоношеності. Анатомо-фізіологічні особливості. Класифікація недоношених дітей за масою тіла при народженні та співвідношенням фізичного розвитку та гестаційного віку. Оцінка морфологічної та нейро-функціональної зрілості передчасно народжених дітей (за шкалою Балард). Принципи виходжування недоношених дітей. Особливості вигодовування недоношених дітей. Екстрена допомога при основних невідкладних станах у недоношених новонароджених: гіпотермії, дихальній недостатності, гіпоглікемії.	2
2.	Практичне заняття 2. Тема 1. Затримка внутрішньоутробного розвитку: причини, постнатальна діагностика, особливості ранньої неонатальної адаптації.	2
3.	Практичне заняття 3. Тема 2. Асфіксія новонародженого: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика,	2

	лікування, профілактика, прогноз. Асфіксія новонародженого. Первинна реанімація новонароджених	
4.	Практичне заняття 4. Тема 2. Пологова травма: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз.	2
5.	Практичне заняття 5. Тема 3. Захворювання органів дихання у новонароджених дітей. Респіраторний дистрес-синдром новонароджених: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз.	2
6.	Практичне заняття 6. Тема 3. Захворювання органів дихання у новонароджених дітей. Пневмонія новонароджених: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз..	2
7.	Практичне заняття 7. Тема 4. Гемолітична хвороба новонароджених: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз..	2
8.	Практичне заняття 8. Тема 4. Геморагічна хвороба новонароджених: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз.	2
9.	Практичне заняття 9. Тема 5. Внутрішньоутробні інфекції. TORCH-інфекції новонароджених: етіологія, патогенез, клініка діагностика, диференціальна діагностика. Лікування, профілактика, прогноз.	2
10.	Практичне заняття 10. Тема 5. Бактеріальні інфекції новонароджених. Гнійно-запальні захворювання шкіри та підшкірно-жирової клітковини ,пупкового канатику, пупкової ранки та пупкових судин новонароджених, класифікація, етіологія, патогенез, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз. Сепсис новонароджених: визначення, класифікація, етіологія, патогенез, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз	2
11.	Практичне заняття 11. Тема 6. Анемії і геморагічні захворювання у дітей. Анемії у дітей (дефіцитні, постгеморагічні, гемолітичні, внаслідок порушення гемопоезу визначення, етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз.	2
12.	Практичне заняття 12. Тема 6. Коагулопатії (гемофілія): у дітей: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз. Тромбоцитопенії (тромбоцитопенічна ідіопатична пурпура) у дітей: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз. Геморагічний васкуліт у дітей: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз. Невідкладна допомога при кровотечах у дітей	2
13.	Практичне заняття 13. Тема 7. Лейкемії та лімфоми у дітей. Лейкемії у дітей: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика.	2
14.	Практичне заняття 14. Тема 7. Лейкемії у дітей: лікування, профілактика, прогноз, паліативна допомога	2
15.	Практичне заняття 15. Тема 7. Лейкемії та лімфоми у дітей. Лімфоми у дітей: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз, паліативна допомога.	2

16.	Практичне заняття 16. Тема 8. Цукровий діабет у дітей. Цукровий діабет у дітей: визначення, етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференційна діагностика, лікування, профілактика, прогноз. Хронічні ускладнення цукрового діабету у дітей. Цукровий діабет у дітей: Гострі ускладнення Гіперглікемічна кетоацидотична та гіпоглікемічна коми у дітей: причини виникнення, патогенез, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, надання невідкладної допомоги, профілактика Захворювання статевих залоз та наднирників у дітей.	2
17.	Практичне заняття 17. Тема 8. Захворювання статевих залоз (затримка та прискорення статевого розвитку, невизначена стать) та наднирників у дітей (адрено-генітальний синдром, хронічна надниркова недостатність). Етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз. Ожиріння у дітей.	2
18.	Практичне заняття 18. Тема 9. Захворювання щитовидної залози у дітей. Класифікація захворювань щитовидної залози у дітей. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, диференціальна діагностика дифузного токсичного зобу, гіпотиреозу, аутоімунного тиреоїдиту, ендемічного зобу у дітей	2
19.	Практичне заняття 19. Тема 9. Лікування, профілактика та прогноз дифузного токсичного зобу, гіпотиреозу, аутоімунного тиреоїдиту, ендемічного зобу у дітей. Невідкладна допомога при тиреотоксичній кризі у дітей.	2
20.	Практичне заняття 20. Тема 9. Захворювання гіпоталамо-гіпофізарної системи, у дітей. Етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз. Диференційований залік.	2
21.	Разом	40

5.4. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені.

6. Самостійна робота здобувача вищої освіти

№	Назва теми / види завдань	Кіл-ть годин
1.	Тема 1. Підготовка до практичних занять 1 – 2	2
2.	Тема 2. Підготовка до практичних занять 3 - 4	2
3.	Тема 3. Підготовка до практичних занять 5– 6	2
4.	Тема 4. Підготовка до практичних занять 7 – 8	2
5.	Тема 5. Підготовка до практичних занять 9 - 10	2
6.	Тема 6. Підготовка до практичних занять 11 - 12	2
7.	Тема 7. Підготовка до практичних занять 13 - 15	3
8.	Тема 8. Підготовка до практичних занять 16 – 17	2
9.	Тема 9. Підготовка до практичних занять 18 - 20	3
10.	Написання та захист навчальної історії хвороби новонародженого	5
	Разом	25

7. ФОРМИ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Практичні заняття: бесіда, вирішення клінічних ситуаційних задач, відпрацювання навичок огляду пацієнта, демонстрація та відпрацювання навичок виконання маніпуляцій за переліком 5, інструктаж та відпрацювання навичок на симуляційних муляжах, тренувальні вправи з діагностики неонатальних, ендокринних, гематологічних захворювань у дітей.

Самостійна робота: самостійна робота з підручником, самостійна робота з банком тестових завдань Крок-2, самостійне вирішення клінічних завдань, оцінка фізичного розвитку дітей, написання історії хвороби новонародженої дитини.

8. Методи контролю і критерії оцінювання результатів навчання

Поточний контроль: усне опитування, тестування, оцінювання виконання практичних навичок, розв'язання ситуаційних клінічних завдань, оцінювання активності на занятті.

Підсумковий контроль: диференційований залік.

Оцінювання поточної навчальної діяльності на практичному занятті:

1. Оцінювання теоретичних знань з теми заняття:
    - методи: опитування, вирішення ситуаційної клінічної задачі;
    - максимальна оцінка – 5, мінімальна оцінка – 3, незадовільна оцінка – 2.
  2. Оцінка практичних навичок та маніпуляцій з теми заняття:
    - методи: оцінювання правильності виконання практичних навичок
    - максимальна оцінка – 5, мінімальна оцінка – 3, незадовільна оцінка – 2;
  3. Оцінювання роботи із пацієнтом з теми заняття:
    - методи: оцінювання: а) комунікативних навичок спілкування з пацієнтом та його батьками, б) методики клінічного обстеження; в) правильність призначення та оцінки лабораторних та інструментальних досліджень, г) дотримання алгоритму проведення диференціального діагнозу д) обґрунтування клінічного діагнозу, е) складання плану лікування
    - максимальна оцінка – 5, мінімальна оцінка – 3, незадовільна оцінка – 2;
- Оцінка за заняття є середньоарифметичною за всіма складовими і може мати лише цілу величину, а саме 5, 4, 3, 2.

Критерії оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти під час поточного контролю

«5»	Здобувач вищої освіти вільно володіє матеріалом, приймає активну участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної клінічної задачі, тестових завдань, впевнено демонструє практичні навички під час огляду хворої дитини та інтерпретації даних клінічного, лабораторних та інструментальних досліджень, висловлює свою думку з теми заняття, демонструє клінічне мислення.
«4»	Здобувач вищої освіти добре володіє матеріалом, приймає участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної клінічної задачі, тестових завдань, демонструє практичні навички під час виконання алгоритму практичної дії та інтерпретації даних клінічного, лабораторних та інструментальних досліджень з деякими помилками, висловлює свою думку з теми заняття, демонструє клінічне мислення.
«3»	Здобувач вищої освіти недостатньо володіє матеріалом, невпевнено бере участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної клінічної задачі, демонструє практичні навички час виконання алгоритму практичної дії та інтерпретації даних клінічного, лабораторних та інструментальних досліджень з суттєвими помилками.

«2»	Здобувач вищої освіти не володіє матеріалом, не бере участь в обговоренні та вирішенні ситуаційної клінічної задачі, не демонструє практичні навички під час виконання алгоритму практичної дії та інтерпретації даних клінічного, лабораторних та інструментальних досліджень з суттєвими помилками.
-----	---

Структура оцінювання самостійної роботи – навчальної історії хвороби новонародженої дитини:

1. Оцінювання роботи із пацієнтом:
  - а) комунікативних навичок спілкування з пацієнтом та його батьками, б) правильність алгоритму клінічного огляду хворої дитини, в)призначення та оцінки лабораторних та інструментальних досліджень, г) дотримання алгоритму проведення диференціального діагнозу д) обґрунтування клінічного діагнозу, е) складання плану лікування та годування дитини;
  - максимальна оцінка – 5, мінімальна оцінка – 3, незадовільна оцінка – 2;
2. Оцінювання ведення медичної документації: е) якість та послідовність оформлення історії хвороби новонародженої дитини
  - максимальна оцінка – 5, мінімальна оцінка – 3, незадовільна оцінка – 2;

Оцінка за історію хвороби є середньоарифметичною за всіма складовими і може мати лише цілу величину, а саме 5, 4, 3, 2.

Критерії поточного оцінювання індивідуальної самостійної роботи – навчальної історії хвороби новонародженої дитини:

Оцінка	Структура
«5»	Здобувач вищої освіти повно відобразив скарги, анамнез хвороби та життя, данні клінічного обстеження дитини та вірно інтерпритував данні клінічного, лабораторних та інструментальних досліджень, склав повний план обстеження дитини, демонстрував клінічне мислення під час обґрунтування клінічного діагнозу, склав план лікування з визначенням назви препарату, дози, тривалості лікування.
«4»	Здобувач вищої освіти відобразив скарги, анамнез хвороби та життя, данні клінічного обстеження дитини, інтерпритував данні клінічного, лабораторних та інструментальних досліджень, склав план обстеження дитини, демонстрував клінічне мислення під час обґрунтування клінічного діагнозу, склав план лікування з визначенням назви препарату, дози, тривалості лікування, з деякими помилками.
«3»	Здобувач вищої освіти відобразив скарги, анамнез хвороби та життя, данні клінічного обстеження дитини, інтерпритував данні клінічного, лабораторних та інструментальних досліджень, склав план обстеження дитини, обґрунтував клінічний діагноз, склав план лікування, з суттєвими помилками.
«2»	Здобувач вищої освіти не відобразив скарги, анамнез хвороби та життя, данні клінічного обстеження дитини, не інтерпритував данні клінічного, лабораторних та інструментальних досліджень, не склав план обстеження дитини, не обґрунтував клінічний діагноз, не склав план лікування, або не написав історію хвороби взагалі.

Оцінка з історії хвороби є складовою середньоарифметичної оцінки за поточну діяльність.

До підсумкового контролю у формі диференційованого заліку допускаються лише ті здобувачі, які виконали вимоги навчальної програми з дисципліни, не мають академічної заборгованості та їх середній бал за поточну навчальну діяльність з дисципліни становить не менше 3,00.

Диференційований залік здійснюється: на останньому занятті (заняття відокремлюється як окремий контрольний захід) після закінчення занять до початку екзаменаційної сесії – при стрічковій системі навчання, на останньому занятті з освітньої компоненти – при цикловій системі навчання.

Методика проведення підсумкового (семестрового) контролю з освітньої компоненти у формі диференційованого заліку є уніфікованою та передбачає використання стандартизованих форм.

Оцінювання результатів навчання здобувачів під час підсумкового контролю – диференційованого заліку:

Оцінка	Структура
Відмінно	Здобувач вищої освіти правильно, точно і повно виконав всі отримані завдання, чітко і логічно відповів на поставлені запитання. Ґрунтовно і всебічно знає зміст теоретичних питань, вільно володіє професійною та науковою термінологією. Логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичних завдань. При вирішенні клінічної задачі правильно інтерпретував дані анамнезу, результати клінічних, лабораторних та інструментальних досліджень, правильно відповідав на всі поставлені питання і переконливо обґрунтовував свою точку зору, міг запропонувати та обґрунтувати альтернативний варіант рішення з окремих питань. При розв'язанні практичного завдання правильно демонстрував виконання практичних навичок, точно дотримувався алгоритму їхнього виконання.
Добре	Здобувач вищої освіти достатньо повно виконав всі отримані завдання, чітко і логічно відповів на поставлені запитання. Достатньо глибоко і всебічно знає зміст теоретичних питань, володіє професійною та науковою термінологією. Логічно мислить і будує відповідь, використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичних завдань. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускає несуттєві помилки, які усуваються самим здобувачем, коли на них вказує викладач. При вирішенні клінічної задачі припускався несуттєвих помилок чи неточностей в інтерпретації даних анамнезу, результатів клінічних, лабораторних та інструментальних досліджень, без суттєвих помилок відповідав на всі поставлені питання, повно обґрунтовував свою точку зору, проте пропозиція альтернативного варіанту викликала утруднення. При розв'язанні практичного завдання допустив незначні похибки в алгоритмі та техніці виконання навички, виправлені за вказівкою викладача.
Задовільно	Здобувач вищої освіти у неповному обсязі виконав всі отримані завдання, відповіді на додаткові та навідні запитання мають нечіткий, розпливчастий характер. Володіє основним обсягом теоретичних знань, неточно використовує професійну та наукову термінологію. Відчуває значні труднощі при побудові самостійної логічної відповіді, у застосуванні теоретичних знань при аналізі практичних завдань. У відповідях мають місце суттєві

	помилки. При вирішенні клінічної задачі з помилками інтерпретував дані анамнезу, результати клінічних, лабораторних та інструментальних досліджень, не знав окремих деталей, допускав неточності у відповідях на питання, недостатньо правильно обґрунтовував свої відповіді та трактував формулювання, відчував труднощі у виконанні завдань та пропозиції альтернативних варіантів. При розв'язанні практичного завдання припустився значних похибок у алгоритмі та техніці виконання навички.
Незадовільно	Здобувач вищої освіти не виконав завдання, у більшості випадків не дав відповіді на додаткові та навідні запитання. Не опанував основний обсяг теоретичних знань, виявив низький рівень володіння професійною та науковою термінологією. Відповіді на питання є фрагментарними, непослідовними, нелогічними, не може застосовувати теоретичні знання при аналізі практичних завдань. У відповідях має місце значна кількість грубих помилок. При вирішенні клінічної задачі не міг інтерпретувати отримані дані анамнезу, результати клінічних, лабораторних та інструментальних досліджень, відповісти на поставлені питання, або допускав у відповідях суттєві помилки; не міг обґрунтувати свої рішення чи робив це не переконливо. Альтернативних варіантів не пропонував. При розв'язанні практичного завдання не продемонстрував або припустився грубих помилок і похибок в алгоритмі та техніці виконання навички.

9. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Бали з навчальної дисципліни для здобувачів, які успішно виконали програму, конвертуються у традиційну чотирибальну шкалу за абсолютними критеріями, які наведено у таблиці:

Національна оцінка за дисципліну	Сума балів за дисципліну
Відмінно («5»)	185 – 200
Добре («4»)	151 – 184
Задовільно («3»)	120 – 150
Незадовільно («2»)	Нижче 120

Багатобальна шкала (200-бальна шкала) характеризує фактичну успішність кожного здобувача із засвоєння навчальної дисципліни. Конвертація традиційної оцінки в 200-бальну виконується інформаційно-технічним відділом Університету програмою «Контингент» за відповідною формулою: Середній бал успішності (поточної успішності з дисципліни) x 40.

За рейтинговою шкалою ECTS оцінюються досягнення здобувачів з навчальної дисципліни, які навчаються на одному курсі однієї спеціальності, відповідно до отриманих ними балів, шляхом ранжування, а саме:

Оцінка за шкалою ECTS	Статистичний показник
A	Найкращі 10% здобувачів
B	Наступні 25% здобувачів
C	Наступні 30% здобувачів
D	Наступні 25% здобувачів
E	Наступні 10% здобувачів

Шкала ECTS встановлює належність здобувача до групи кращих чи гірших серед референтної групи однокурсників (факультет, спеціальність), тобто його рейтинг. При

конвертації з багатобальної шкали, як правило, межі оцінок «А», «В», «С», «D», «Е» не співпадають з межами оцінок «5», «4», «3» за традиційною шкалою. Оцінка «А» за шкалою ЄКТС не може дорівнювати оцінці «відмінно», а оцінка «В» - оцінці «добре» тощо. Здобувачі, які одержали оцінки «FX» та «F» («2») не вносяться до списку здобувачів, що ранжуються. Такі здобувачі після перескладання автоматично отримують бал «Е». Оцінка «FX» виставляється здобувачам, які набрали мінімальну кількість балів за поточну навчальну діяльність, але яким не зарахований підсумковий контроль. Оцінка «F» виставляється студентам, які відвідали усі аудиторні заняття з навчальної дисципліни, але не набрали середнього балу (3,00) за поточну навчальну діяльність і не допущені до підсумкового контролю.

10. Методичне забезпечення:

- Робоча програма навчальної дисципліни
- Силабус навчальної дисципліни
- Підручники:
  1. Клінічна педіатрія : навчальний посібник: у 2 т. Т. 2 / М. Л. Аряєв, Л. І. Сеньківська, Н. Г. Лотиш та ін. – Одеса : Олді+, 2025. – 222 с
  2. Клінічна педіатрія : навчальний посібник: у 2 т. Т. 1 / М. Л. Аряєв, Л. І. Сеньківська, Н. Г. Лотиш та ін. – Одеса : Олді+, 2025. – 620 с
  3. Неонатологія: підручник: у 3 т. / [Т. К. Знаменська, Ю. Г. Антипкін, М. Л. Аряєв та ін.]; за ред. Т. К. Знаменської. – Львів: Видавець Марченко ТВ. 2020, Т1. 407 с; Т2 .455 с.; Т3. 379 с
  4. Педіатрія. Диференційна діагностика. Невідкладні стани; за редакцією Аряєва М.Л., Котової Н.В. Одеса: ОНМедУ. – 2017. – 280 с.
  5. Педіатрія. Диференційна діагностика. Невідкладні стани за редакцією Аряєва М.Л., Котової Н.В., електронне видання на компакт-диску. ОНМедУ. – 2017
- Мультимедійні презентації
- Ситуаційні клінічні завдання
- Методичні розробки практичних занять
- Електронний банк тестових завдань за підрозділами з дисципліни

11. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Організація надання неонатальної допомоги в Україні. Питання біоетики в сучасній неонатології.
2. Медичний догляд за здоровою новонародженою дитиною.
3. Недоношені діти. Критерії визначення недоношеності. Особливості адаптації передчасно народжених дітей. Етіологічні фактори недоношеності. Анатомо-фізіологічні особливості. Класифікація недоношених дітей за масою тіла при народженні та співвідношенням фізичного розвитку та гестаційного віку
4. Недоношені діти. Оцінка морфологічної та нейро-функціональної зрілості передчасно народжених дітей (за шкалою Балард).
5. Недоношені діти. Принципи виходжування недоношених дітей. Особливості вигодовування недоношених дітей.
6. Екстрена допомога при основних невідкладних станах у недоношених новонароджених: гіпотермії, дихальній недостатності, гіпоглікемії.
7. Затримка внутрішньоутробного розвитку: причини, постнатальна діагностика, особливості ранньої неонатальної адаптації.
8. Асфіксія новонародженого: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз.
9. Асфіксія новонародженого. Первинна реанімація новонароджених.

10. Пологова травма: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз.
11. Респіраторний дистрес-синдром новонароджених: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз.
12. Пневмонія новонароджених: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз.
13. Гемолітична хвороба новонароджених: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз.
14. Геморагічна хвороба новонароджених: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз.
15. TORCH-інфекції новонароджених: етіологія, патогенез, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз.
16. Бактеріальні інфекції новонароджених. Гнійно-запальні захворювання шкіри та підшкірно-жирової клітковини новонароджених, захворювання пупкового канатику, пупкової ранки та пупкових судин: класифікація, етіологія, патогенез, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз.
17. Бактеріальні інфекції новонароджених. Сепсис новонароджених: визначення, класифікація, етіологія, патогенез, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз.
18. Анемії у дітей (дефіцитні, постгеморагічні, гемолітичні, внаслідок порушення гемопоезу): визначення, етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз.
19. Геморагічні захворювання у дітей. Коагулопатії (гемофілія): у дітей: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз.
20. Геморагічні захворювання у дітей. Тромбоцитопенії (тромбоцитопенічна ідіопатична пурпура) у дітей: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз.
21. Геморагічні захворювання у дітей. Геморагічний васкуліт: у дітей: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз. Невідкладна допомога при кровотечах у дітей.
22. Лейкемії у дітей: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз.
23. Лімфоми у дітей: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз.
24. Цукровий діабет у дітей: визначення, етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференційна діагностика, лікування, профілактика, прогноз. Гострі та хронічні ускладнення цукрового діабету у дітей.
25. Цукровий діабет у дітей. Гіперглікемічна кетоацидотична та гіпоглікемічна коми у дітей: причини виникнення, патогенез, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, надання невідкладної допомоги, профілактика.
26. Класифікація захворювань щитовидної залози у дітей. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика та прогноз дифузного токсичного зобу, гіпотиреозу, аутоімунного тиреоїдиту, ендемічного зобу у дітей. Невідкладна допомога при тиреотоксичній кризі у дітей.
27. Захворювання гіпоталамо-гіпофізарної системи у дітей. Етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз.
28. Захворювання статевих залоз та у дітей. Етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз.
29. Захворювання наднирників у дітей. Етіологія, патогенез, класифікація, клініка,
30. Ожиріння у дітей. Визначення, етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, лікування, профілактика, прогноз.

12.Рекомендована література

Основна:

1. Клінічна педіатрія: навчальний посібник: у 2 т. Т. 2 / М. Л. Аряєв, Л. І. Сеньківська, Н. Г. Лотиш та ін. – Одеса : Олді+, 2025. – 222 с.
2. Клінічна педіатрія : навчальний посібник: у 2 т. Т. 1 / М. Л. Аряєв, Л. І. Сеньківська, Н. Г. Лотиш та ін. – Одеса : Олді+, 2025. – 620 с
3. Неонатологія: підручник: у 3 т. / [Т. К. Знаменська, Ю. Г. Антипкін, М. Л. Аряєв та ін.]; за ред. Т. К. Знаменської. – Львів: Видавець Марченко ТВ. 2020, Т1. 407 с; Т2 .455 с.; Т3. 379 с
4. Педіатрія. Диференційна діагностика. Невідкладні стани. М.Л.Аряєв, Н.В.Котова, О.О. Зелінський [та інш.]; за редакцією Аряєва М.Л., Котової Н.В. Одеса: ОНМедУ. – 2017. – 280 с.
5. Педіатрія. Диференційна діагностика. Невідкладні стани за редакцією Аряєва М.Л., Котової Н.В., електронне видання на компакт-диску. – ОНМедУ. – 2017.

Додаткова

1. Aryayev M, Senkivska L and Lowe JB (2021) Psycho-Emotional and Behavioral Problems in Children With Growth Hormone Deficiency. Front. Pediatr. 9:707648. doi: 10.3389/fped.2021.707648, SCOPUS, Квартиль Q1
2. Аряєв М. Л., Сеньківська Л. І. Якість життя дітей з дефіцитом гормону росту: значення клінічних, психоемоційних та соціо-демографічних факторів/ Аряєв М. Л., Сеньківська Л. І. // Проблеми ендокринної патології. – 2021. – №3 (Т75). – С. 7–13. <https://doi.org/10.21856/j-PEP.2021.3.01>, SCOPUS, Квартиль Q4
3. Senkivska L, Aryayev M. Compliance and barriers to growth hormone therapy in children. Padiatria Polska - Polish Journal of Paediatrics. 2021;96(3). – С.181-184. DOI: <https://doi.org/10.5114/polp.2021.109303> SCOPUS, Квартиль Q4
4. Аряєв М. Л., Сеньківська Л. І. Домашнє і шкільне насильство щодо низькорослих дітей з дефіцитом гормону росту/ Аряєв М. Л., Сеньківська Л. І. // Медичні перспективи. – 2021. – №3 (Т26). – С. 125–131. DOI: <https://doi.org/10.26641/2307-0404.2021.3.242113> SCOPUS, Квартиль Q 4
5. Сеньківська Л. І., Аряєв М. Л. Клінічна та аукологічна характеристика дефіциту гормону росту дітей південного регіону України / М. Л. Аряєв, Л. І. Сеньківська. // Вісник Вінницького національного медичного університету. – 2021. – № 1 (Т 25). – С. 40–44. DOI: 10.31393/reports-vnmedical-2021-25(1)-07
6. Сеньківська Л. І. Програма виявлення дефіциту гормону росту у дітей Одеського регіону / Л. І. Сеньківська // Современная педиатрия. – 2018. – № 7. – С. 34–38.
7. Аряєв М. Л. Клініко-епідеміологічна характеристика низькорослості дітей Одеського регіону / М. Л. Аряєв, Л. І. Сеньківська // Современная педиатрия. - 2017. - № 6. - С. 36-40.
8. Аряєв М. Л. Ідентифікація біоетичних проблем у дітей з дефіцитом гормону росту / М. Л. Аряєв, Л. І. Сеньківська // Етичні аспекти біомедичних досліджень та медичної практики: шостий національний конгрес з біоетики з міжнар. участю, 27–30 вересня 2016 р., Київ. – С. 50–51.
9. Аряєв М. Л. Синдром жорсткого поводження з дитиною в неонатології та педіатрії: біоетичні проблеми та психоневрологічні наслідки / М. Л. Аряєв // Журнал Національної академії медичних наук України. – 2015. – Т. 21, № 3–4. – С. 357–366.
10. Аряєв М. Л. Вроджений туберкульоз / М. Л. Аряєв, Н. В. Котова // Неонатологія, хірургія та перинатальна медицина. – 2015. – Т. 5, № 1. – С. 90–93.
11. Наказ МОЗ України №413 від 28.02.2023 року Цукровий діабет у дітей клінічна настанова, заснована на доказах.
12. Жовтятиці новонароджених дітей, клінічна настанова, заснована на доказах. Міністерство охорони здоров'я України, Державне підприємство «ДЕРЖАВНИЙ ЕКСПЕРТНИЙ ЦЕНТР МІНІСТЕРСТВА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ, 2023 <https://www.dec.gov.ua/mtd/home>

13. Ентеральне харчування недоношених немовлят клінічна настанова, заснована на доказах, 2021.
14. Парентеральне харчування новонароджених дітей клінічна настанова, заснована на доказах, 2021.
15. Наказ МОЗ України №732 від 24.09.2022 Про затвердження Стандартів медичної допомоги «Ожиріння у дітей».
16. Стандарт медичної допомоги гострий лімфобластний лейкоз у дітей (лікування в першому гострому періоді), 2023.
17. Гострий лімфобластний лейкоз з реаранжуванням КМТ2А (КМТ2А+) та без реаранжування КМТ2А (КМТ2А-) у дітей першого року життя Наказ Міністерства охорони здоров'я України 11 березня 2025 року № 433
18. Стандарт медичної допомоги Діагностика та лікування гострої лімфобластної лейкемії у дітей та підлітків клінічна настанова, заснована на доказах 2023
19. Гемофілії клінічна настанова, заснована на доказах, 2025
20. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 26 березня 2025 р №537 Про затвердження Уніфікованого клінічного протоколу первинної та спеціалізованої медичної допомоги «Гемофілія А»
21. Респіраторний дистрес-синдром у передчасно народжених дітей клінічна настанова, заснована на доказах, 2021.
22. Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 800 від 12.05.2022 Стандарти медичної допомоги інвазивний кандидоз у новонароджених дітей
23. Уніфікований клінічний протокол вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги «Респіраторний дистрес-синдром у передчасно народжених дітей», НАМНУ, Асоціація неонатологів України, Державний експертний центр МОЗ України, 2018. – 116 с.
24. Уніфікований клінічний протокол вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги «Ентеральне харчування недоношених немовлят», НАМНУ, Асоціація неонатологів України, Державний експертний центр МОЗ України, 2017. – 66 с.
25. Настанова 00637. Синці і пурпура у дітей, 2017-01-12 <http://guidelines.moz.gov.ua/documents/2918?id=ebm00637&format=pdf>
26. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 26.03.2025 № 536 Про затвердження Уніфікованого клінічного протоколу спеціалізованої медичної допомоги «Початкова, реанімаційна та післяреанімаційна допомога новонародженим»
27. Профілактика передачі ВІЛ від матері до дитини адаптована клінічна настанова, заснована на доказах. 2022. https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2019/11/2016_449_akn_prof_vil.pdf
28. Наказ Міністерства охорони здоров'я України 24.02.2015 № 92 Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги дітям ВІЛ-інфекція (чинний)
29. UK standards for Paediatric Endocrinology, January 2019.

13. Електронні інформаційні ресурси

1. <http://moz.gov.ua>– Міністерство охорони здоров'я України
2. www.ama-assn.org – Американська медична асоціація / American Medical Association
3. www.oapn.od.ua- ГО "Одеська Асоціація лікарів-педіатрів та неонатологів"
4. www.who.int – Всесвітня організація охорони здоров'я
5. www.dec.gov.ua/mtd/home/ - Державний експертний центр МОЗ України
6. <http://bma.org.uk>– Британська медична асоціація
7. www.gmc-uk.org- General Medical Council (GMC)
8. www.bundesaeztekammer.de – Німецька медична асоціація
9. https://www.who.int/workforcealliance/members_partners/member_list/ipa/en/ - Міжнародна асоціація педіатрів / International Pediatric Association (IPA).

10. https://ginasthma.org/wp-content/uploads/2024/05/GINA-2024-Strategy-Report-24_05_22_WMS.pdf GINA Global Initiative For Asthma. 2024
11. https://kdigo.org/wp-content/uploads/2017/02/KDIGO-2021-Glomerular-Diseases-Guideline_English_LN-2024-Update.pdf KDIGO 2021 Clinical Practice Guideline for the Management of Glomerular Diseases
12. <https://aamsmedacademy.com/> American Academy of Medical Sciences (AAMS)
13. <https://nam.edu/> The National Academy of Medicine (NAM)
14. <https://cutt.ly/utqqt7I> Підручник Нельсона з педіатрії - електронна книга Elsevier на VitalSource, 21-ше видання
15. <https://www.amazon.com/Averys-Neonatology-Pathophysiology-Management-Pathophysiology/dp/1451192681>